

Natuurlijk Nationaal Landschap Biodiversiteit bij huis

Eén van de grootste milieuproblemen van onze tijd is het verlies aan biodiversiteit. Ook in onze dorpen gaat het niet goed met de natuur. De Hoeksche Waard is landelijk voortrekker bij de aanpak van dit probleem. Ook vanuit andere Europese landen is er aandacht voor de Hoeksche Waardse benadering. Boeren, natuurbeschermers en overheid werken samen bij het terugdringen van het verlies aan biodiversiteit. Maar ook u kunt bijdragen aan de aanpak.

Deze brochure is bedoeld voor burgers. Bewoners bepalen in hoge mate hoe groen, hoe duurzaam, hoe milieuvriendelijk hun woonwijk er uiteindelijk uit zal zien. De samenstellers willen u tonen, wat u in de eigen omgeving kan bijdragen aan het terugdringen van het verlies aan biodiversiteit.

Wat is biodiversiteit?

Biodiversiteit is de totale variatie aan leven op aarde. Miljoenen soorten planten, dieren en micro-organismen en de wijze waarop ze samen leven, maken met elkaar de biodiversiteit. Ook voor mensen is dit essentieel. Schone lucht, schoon water, bronnen voor voedsel en medicijnen zijn afhankelijk van biodiversiteit. Onze planeet functioneert dankzij biodiversiteit.

Wat vertellen we u in deze brochure?

Handreiking voor meer biodiversiteit in de tuin

- Maak uw tuin en omgeving het hele jaar vogelvriendelijk
- Vlinders in de tuin, wat kunt u er aan doen
- Een egelvriendelijke omgeving, wel eens aan gedacht?
- Kikkers, salamanders, padden. Ook zij verdienen een plekje.

Vogels

Veel mensen genieten van de nabijheid van vogels. Of het nu in het voorjaar is, als de vogels hun zang laten horen of in de winter als vogels zich graag laten verwennen op de voertafel; vogels brengen kleur en beweging in elke tuin. Het is niet moeilijk vogels te 'lokken'. Wat ze nodig hebben is een gevarieerde en veilige leefomgeving, voedsel en water. Zelfs de kleinste tuin, die aan deze voorwaarden voldoet, kan een waar vogelparadijs worden. Een grotere tuin biedt uiteraard meer mogelijkheden, maar is geen voorwaarde voor een rijk vogelleven.

Inrichting

Veel vogelsoorten broeden in het dichte takkengestel van struiken en heesters. Diverse inheemse heesters zijn uitermate geschikt om nesten in te bouwen. Voorbeelden hiervan zijn, meidoorn, sleedoorn, diverse wilde rozensoorten maar ook klimplanten, zoals kamperfoelie en klimop. Van belang is ook dat het soorten zijn die bessen geven in het najaar en de winter. Vlier, liguster en gelderse roos geven een rijke dracht aan bessen, die graag gegeten worden door merels, zanglijsters en spreeuwen. Variatie in de beplanting is dus van groot belang.

Net als mensen hebben vogels dagelijks behoefte aan water; om te drinken maar ook om te wassen en soms om voedsel te zoeken. In de wat grotere tuin kan een natuurlijk aangelegde vijver een aanwinst zijn maar soms is een poeltje of een waterschaal in een rustig plekje in de tuin al voldoende om vogels te trekken.

Een aantal vogelsoorten broedt graag in holen en gaten. Oude bomen bieden op den duur natuurlijke broedplaatsen maar in een pas aangelegde tuin gaat dit jaren duren. Door het plaatsen van nestkasten kunnen diverse soorten tot broeden komen in de tuin. Voorbeelden zijn mezenkasten, gierzwaluwpannen en mussenvides.

Onderhoud

De meeste vogels houden niet van een erg netjes opgeruimde tuin. Houdt dus rekening met onderstaande tips:

- Stel zoveel mogelijk onderhoud uit tot het eind van de winter.
- Laat afgevallen blad liggen, of hark het in de borders. Er zitten veel insecten tussen.
- Laat uitgebloeide planten staan tot het voorjaar. Zaadeters zijn er dol op.
- Snoei struiken niet, of niet tegelijk. Struiken zijn belangrijk als schuilplaats.
- Zet snoeihout in een verloren hoekje van de tuin op een hoop. Vogels en andere dieren profiteren hiervan.
- Snoei struiken met bessen pas tegen het voorjaar. De vitaminerijke bessen zijn waardevol voedsel.

Vlinders

Hoe krijg ik die vrolijke fladderaars in mijn tuin? Wat moet ik daar voor doen? Een volwassen vlinder zoekt in uw tuin naar voedsel en een zonnige omgeving om te leven. Om op temperatuur te komen is een warme muur of plant in de zon nodig waar de vlinder aan kan hangen. Noodzakelijk is ook een schuilplaats. Deze voorwaarden zijn zowel in een kleine tuin als in een grote te realiseren. Bijen en hommels profiteren mee.

Beplanting

Als u start met de aanleg of renovatie van uw tuin kunt u kiezen voor een natuurlijke heg die de wind tegen houdt, bij voorbeeld kamperfoelie op een gaas raster. Deze kamperfoelie verspreidt een voor mens en vlinder aantrekkelijke zoete geur. Een klimop die bessen geeft en een schuilplaats vormt of een vlechtwerk van wilgentenen kan ook fraai zijn.. Een of meer vlinderstruiken trekken veel soorten vinders aan. Diverse natuurlijke planten doen hetzelfde. Kies voor vaste/overblijvende planten. Plant de vaste planten aan in vrij grote groepen per soort. Dit is voor de vlinders het meest aantrekkelijk en voor u het minst bewerkelijk. Kleuren spelen een belangrijke rol. Vlinders vliegen bij voorkeur op blauwe en blauwachtig lila bloemen. Wit en geel zijn ook prima. Rood is niet in trek.

Voedsel

Een vlinder zuigt water uit bv. een schaalpje of van een blad. Nectar vormt hun belangrijkste voedingsbron. Nectar bestaat uit water met daarin opgelost suikers, eiwitten en vitamines. De vlinders zuigen de nectar uit de harten van diverse soorten bloemen of uit rottend fruit. De soorten bloemen die nectar verschaffen moeten in verschillende maanden bloeien. Van april tot november is er dan vlindervoedsel in de tuin. Voorbeelden van planten die op onze klei willen groeien zijn: koninginnenkruid, beemdkruid, damastbloem, lavendel, lage asters, hemelsleutel en enkelvoudige afrikaantjes.

Voortplanting

Aan het einde van het seizoen trekken sommige vlindersoorten naar het zuiden van Europa om te overwinteren. Andere soorten overwinteren in Nederland bij voorbeeld in een schuurtje of op de vliering van een huis. Vlinders leggen hun eitjes op een waardplant. Dit is een plant waarvan de rupsen die uit de eitjes komen het blad eten. Ze eten de plant soms kaal. Na verloop van tijd verpopt de rups zich. Uit de pop komt daarna de vlinder. Bij sommige vlindersoorten gebeurt dit twee keer in een jaar: er vliegen dus twee generaties van sommige soorten in een jaar!

Soorten en onderhoud

De vrolijke fladderaars die u gewoonlijk ziet zijn dagvlinders, kleurrijk en overdag vliegend. In rust klappen de dagvlinders hun vleugels tegen elkaar. In een jaar kunt u ongeveer twintig verschillende soorten vlinders zien. Daarnaast zijn er nachtvlinders vaak bruinachtig, soms kleurrijk en 's nachts vliegend. Verwarrend is dat de nachtvlinders soms ook overdag vliegen. In rust vouwen de nachtvlinders hun vleugels over hun lijf. Alle vlinders zijn gebaat bij een rommelige tuin die zonnewarmte en beschutting biedt. Snoei om die reden planten en struiken zoveel mogelijk aan het einde van de winter. Afgevallen blad kunt u tussen de planten leggen. Van uw snoeihout kunt u een richel maken.

Egelvriendelijke tuin

Egels bivakkeren van oudsher in de omgeving van mensen. Meestal storen ze zich ook niet aan onze aanwezigheid. Ze scharrelen in de nacht graag door tuinen, parken en groenstroken op zoek naar voedsel. Ze eten onder andere slakken, wormen en allerlei insecten. Tuinen zijn belangrijk voor de egel. Het gaat niet zo goed met deze diersoort en een beetje hulp is meer dan welkom. Met wat aanpassingen is bijna iedere tuin egelvriendelijker te maken. We moeten zorgen voor onderdak, voedsel en vrije doorgang.

Onder een hoopje takken gecombineerd met afgefallen blad kunnen egels een nest maken. Het is ook mogelijk om een speciaal egelhuis te plaatsen. Een composthoop kan als slaapplek gebruikt worden. Dit is gelijk een mooie plek waar ze voedsel kunnen vinden in de vorm van slakken en insecten. Zelfs een muis staat soms op het menu.

Een heg is beter dan een schutting. Egels kunnen er onder door naar de volgende tuin en het geeft ze beschutting. Open terrein proberen ze te mijden. Zorg bij een schutting tenminste voor openingen waar de dieren doorheen kunnen. Struiken, bloemen en planten geven egels beschutting en dat vinden ze prettig.

Water in de vorm van een kleine vijver of iets dergelijks wordt op prijs gesteld. Steile oevers zijn uit den boze. Als ze bij het drinken in het water terecht komen, verdrinken ze. Bijvoeren kan geen kwaad. Ze lusten graag kattenvoer. Melk mag beslist niet, want daar worden egels ziek van.

Water: bron van leven

Een waterpartij in de tuin brengt de natuur dichterbij. Zelfs een kleine vijver kan al een aanwinst zijn. Vogels, amfibieën en andere diersoorten profiteren er van. Sommigen zijn afhankelijk van water voor hun levenscyclus, anderen komen drinken of badderen.

Groene kikker, bruine kikker, gewone pad en kleine watersalamander zijn amfibieën die in veel vijvers in de Hoeksche Waard voor komen. Ze leggen eitjes in het water en het eerste stadium van hun levenscyclus brengen deze dieren in het water door. Het brengt leven in de tuin en voor kinderen is het leerzaam om het proces van ei tot kikker te volgen. Ook libellen brengen de eerste stadia van hun cyclus in het water door. Diverse soorten maken gebruik van vijvers.

Tal van dieren die voor hun voortplanting niet afhankelijk zijn van water maken ook gebruik van water in de tuin. Vogels maar ook egels komen er drinken. Het is dan wel belangrijk dat er geen steile oeverbeschoeiing is. Je moet altijd zorgen dat dieren die in het water terecht komen er ook weer uit kunnen. In een geleidelijke overgang van water naar land kunnen inheemse moerasplanten als dotter, gele lis of kattenstaart prima een plek krijgen.

Een goede voorbereiding en oriëntatie is belangrijk bij de aanleg van een vijver. Zorg voor voldoende diepte om te voorkomen dat in een strenge winter alles doodvriest. Voorkom veel bladval, want afstervend blad is niet goed voor de waterkwaliteit. Wees terughoudend met vis. Een gezond plantenleven gecombineerd met kleine waterdierpjes en amfibieën is zeker zo interessant.

Colofon

Met deze brochure willen de samenstellers de bewoners van de Hoeksche Waard op weg helpen om de natuur dichterbij de mensen te brengen en biodiversiteit in bebouwde omgeving in stand te houden.

Deze brochure is tot stand gekomen met financiële steun van de gemeente Binnenmaas, HWwonen, Zorgwaard, de provincie Zuid-Holland en de Europese Unie.

Meer informatie:

Websites www.vogelbescherming.nl
www.uwtuinvolvlinders.nl
www.zoogdiervereniging.nl/egel

Contact

Hoekschewards Landschap

Postbus 1080
3260 AB Oud-Beijerland
Tel. 0186 - 621888
kantoor@hwl.nl

Tekst en redactie

HWL: Walrادي de Man, Henk Malta, Cees Mesker en Joost Kievit

Vormgeving

Duodecimo - Brielle

Foto's

Werkgroep natuurfotografie HWL:
Marjon Kunst, Jan Plaisier, Jannie Dam, Kees van den Berg,
Laura Kievit, Leen de Man, Kitty de Zeeuw, Wilma Kapoen, Henk Malta.

betrokken, deskundig, nabij
Zorgwaard

hw
wonen
Thuis in de Hoeksche Waard

gemeente
Binnenmaas